

milyen más élőlényeket fenyeget a javasolt beavatkozás, mellyel a természet egymáshoz finoman, és bonyolultan kapcsolódó szabályozó köreibbe nyúlunk bele egyetlen célt: a pockok visszaszorítását szem előtt tartva. Úgy tűnik ezzel nem is szükséges foglalkozni, hiszen az idézett jogszabály nem tér ki arra, hogy ki és kiket sújt büntetéssel, ha a pockok mellett más élő szervezetek is elpusztulnak.

Sajnos azonban tisztában kell lennünk azzal, hogy a pocokirtó szerek is azon nem szelektív növényvédőszernek nagy családjába tartoznak, melyek hatásmechanizmusát az alábbi "időszerű" példával tudnánk illusztrálni: három géprabló hatalmába kerít egy utasszállító repülőgépet, annak 300 utasával együtt. A megjelenő terrorista ellenes egységek a géprablók ártalmatlanná tételére nem találnak más eszközt, mint azt, hogy kézigranátot dobnak az utastérbe...

2. Növényvédőszer - tudatos kockázatvállalás

A mezőgazdaságban felhasznált növényvédő szerek környezeti és egészségügyi szempontból előre kiszámított kockázattal járnak. Ráadásul az egy - egy új szer bevezetését megelőző hosszas procedura ellenére is sok a bizonytalansági tényező. Ezt a szakma is elismeri. Sokszor hallani: "egyetlen vegyszer sem teljesen biztonságos, hármennyire alaposan és bármennyi ideig próbálták is ki kísérletesen". (Ez a gyógyszerekre is igaz, lásd pl. a 60 - as évek nagy port felvert Contergan - ügyet!) Súlyos és lehangoló, hogy oly keveset tudunk a növényvédőszer és az élő szervezetek közötti bonyolult kölcsönhatásról, s a biológiai hatást kiváltó molekuláris folyamatokról. Ám a "nagy cél", az emberiség élelmezésének szolgálata elhomályosítja tudásunk eme hiányait. Sajnos, ha lehet még hiányosabbak ismereteink a mezőgazdasági kemizálás környezeti hatásairól,

az ökológiai rendszerekben a vegyi anyagok hatására bekövetkező folyamatokról. Azt, hogy jelenlegi tudásunk mily kevés, s hogy a józan ész és a körültekintés nem elég ahhoz, hogy a fent említett kockázatokat "ésszerű" határokon belül tartsa, számtalan példa igazolja. Jól ismert, hogy évtizedek múlva derült ki, mire is képes egy-egy ártalmatlannak kikiáltott szer (DDT, Dieltrin). Vannak azonban közvetlen, azonnali negatív hatások is. Szakirodalmi utalások bőségesen említenek tömeges elhullásokat. Pl. higanyal csávázott vetőmag hatására több száz vetési lúd pusztult el 1974 - ben Hortobágy - Szálkahalom közelében és ugyanebben az évben rovarölő szerekkel kezelt vetőmag hatására 400 db vetési lúd, kis és nagy lilik hullott el Orosláza térségében. Azóta tilos rovarölő szerekkel csávázni!

Sajnos a mezei pocok irtására ajánlott szerekkel kapcsolatban is állnak rendelkezésre konkrét vizsgálati eredmények: pl. a 80 - as években észlelt jelentős mezei nyúl elhullás esetében az analizált tetemekből egyértelműen kimutatható volt az endoszulfán (Thiodon 50 WP, Thionex 50 WP), mint a mérgezésért felelős vegyszer, s az ugyanarról a területről vizsgált más, nem közvetlenül endoszulfán mérgezés hatására elpusztult egyedeknél is valószínűsíthető a vegyszer legyengítő hatása, ami miatt az állatok kevésbé tudtak a fertőzésnek ellenállni. 1990 telén került sor az általunk ismert legsúlyosabb következményű pocokirtásra, amikor egy, a Hortobágyi Nemzeti Park határán lévő lucernatáblát Redentin 75-tel kezelték, s a szertől már legyengült pockok fogyasztása miatt 3 fokozottan védett réti sas pusztult el. A közvetlen összefüggést a Debreceni Állategészségügyi Intézet szakértői véleménye egyértelműen igazolja. Valószínűsíthető, hogy nagy számú védett ragadozó madár és emlős esik évről-évre áldozatul hasonló "védekezésnek". Míg az előző esetben közvetett mérgezésről volt szó (mérgezett mezei pocok fogyasztása), addig számos védett és fokozottan

védett kisemlős (mezei cicakány, esalitjáró pocok, patkányfejű pocok, megyorós pele, háromesíkos egér, stb.) közvetlen mérgezés áldozata lehet.

3. A megoldás: integrált védekezés

Egyre több országban (pl. Dánia, Svédország, Hollandia) ismerik fel azt a tényt, hogy a növényvédő szerek okozta károk csökkentése, a kémiai anyagoktól való függőség mérséklése új védekezési, növénytermesztési módszerek kialakítását igényli. Ez nem egyszerűen a vegyszerek használatának és forgalmazásának korlátozását jelenti, hanem a "kártévők" és "kórokozók" megfékezésére és a fenntartható mezőgazdaság fejlesztésére alternatív lehetőségeket keres és kínál. Mezei pockok esetében is, a súlyos fertőzöttség miatt alkalmanként a nagytáblás monokultúrákban - szigorú ellenőrzés mellett - indokolt vegyszeres védekezés mellett és helyett, bármely alkalmas helyen, a főleg a természetes környezetben lévő kispárcellákon és a gyepterületeken nagyobb teret kell engednünk a természetes védekezésnek.

A természet évmilliók alatt kialakult csodálatos szabályozó mechanizmusokkal rendelkezik, ezek hatnak a mezei pockok esetében is, habár nem működnek olyan gyorsan, ahogy mi szeretnénk. A mezei pocok gradációk 3-5 évenként következnek be, (lappangás, felszaporodás, kulmináció, összeomlás) és a gradáció összeomlása minden mesterséges beavatkozás nélkül szükségszerűen bekövetkezik (pl. Hortobágy térségében a hőrcsög 1991 óta szinte eltűnt, a lappangás tehát 3 év óta tart.) A legfontosabb ökolimaticus szabályozó és limitáló tényező a kisemlős populációk dinamikájában a hőmérséklet és a csapadék, ill. a kettőnek egymáshoz való aránya az egyes évszakokban. (Kedvezőtlen a sok őszi csapadék, a hideg hótakaró nélküli tél, és a hideg, csapadékos tavasz).

A klimatikus szabályozó tényezők mellett a gradáció megszűnésében fontos szerep jut a mezei pocok természetes ellenségeinek. A pocok ilyenkor számos ragadozó kisemlős fő táplálékát képezi (róka 75 %-ban, a menyét 80 %-ban, a molnargörény 40-90 %-ban, a hermelin 70 %-ban pockot fogyaszt), sőt megfigyelések szerint előfordul ilyenkor, hogy a vakond a mezei pocok föld alatti járatokban lévő kicsinyeit fogyasztja.

Még látványosabb egy - egy területen (pl. lucernatábla) a ragadozó és egyéb madarak megjelenése. A könnyen hozzáférhető táplálékbázis odavonzza az egerészölyveket, vörösvércsüket, vetési varjakat, az őszi - téli időszakban ideérkező gatyásölyveket, kékes rétihéjakat, sőt nem ritka az olyan eset, hogy az óvatos és félénk, fokozottan védett réti sasokat is megfigyelhetjük, amint a lucernatáblában méltóságteljesen lépdelve szedegetik a pockokat. Az éjszakák sem csökkentik a zsákmányolási kedvet, hiszen ilyenkor az egyes bagolyfajok veszik ki részüket a pockok hatékony gyérítésében (erdei fülesbagoly, réti fülesbagoly, gyöngybagoly, macskabagoly, kuvik). Szorgalmas munkájuk az ember szeme előtt rejtve marad, ám ténykedésükről számat ad a nappalozóhelyen gyűjtött "köpetek" gyakran 100 %-os pocokmaradvány tartalma.

Végül arról, hogy mit tehetünk azért, hogy a természetes biológiai "védekezés" még eredményesebb legyen? Nos, nincs egyéb feladatunk (ahogyan azt a Duna TV Gazdakör c. műsora is bemutatta), mint ha megfelelő hálózatban hektáronként 1 - 2 db, ún. T fát helyezzünk ki (a talajba rögzített kb. 2 m magas rúd vagy vékonyabb oszlop, amelynek tetejére T alakban egy rövidebb, 50 - 60 cm hosszú, csuklóvastagságú ágat rögzítünk), ami leszállási és megfigyelő alkalmatossággá jelentősen megnöveli a zsákmányolás eredményességét. (Ezt a védekezési módot egyébként - az úgy tűnik elfeledett - 43/1968. MÉM rendelet is előírja.)

Érdemes kipróbálni. Így mindenki jobban jár, kivéve a pockokat (no meg a növényvédőszer gyártókat).

IFJÚSÁGI ROVAT